

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ: ВИКЛИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Чернівці
13-14 червня 2025

УДК 342(477)(082)

М 34

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, професор Вільнюського університету (голова);

Слінько Тетяна Миколаївна, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Бзова Лаура Георгіївна, доктор філософії, доцент, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (13-14 червня 2025р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2025. с. 300

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції» (Чернівці, 13-14 червня жовтня 2025 р.)

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалів, що були подані у рукописах.

Остафійчук Людмила

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри процесуального права*

*Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ СУДОВИХ РОЗГЛЯДІВ ТИПОВИХ СПРАВ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасна судова система стикається із проблемами, які можна вирішувати за допомогою технологій штучного інтелекту (далі – ШІ). Розглянемо такі перспективи на прикладі типових та зразкових справ в адміністративному судочинстві. Наш вибір на вказаний вид судочинства не випадковий, адже, на практиці, величезний обсяг типових справ (особливо у спорах із органами Пенсійного фонду України) зумовлює невинуватене перевантаження адміністративних судів, що призводить до затягування строків розгляду судових справ та збільшення судових витрат. Навіть наявність рішення Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи не зупиняє суб'єктів владних повноважень від прийняття подібних протиправних рішень, які в подальшому скасовуються адміністративними судами, як і від подальшого безперспективного апеляційного оскарження рішень адміністративних судів постановлених на користь громадян. На жаль, ніхто не цінує час суддів адміністративних судів, які могли б приділити більше уваги іншим адміністративним справам, як і не підраховує витрати, які безпідставно несе суб'єкт владних повноважень за рахунок бюджетних коштів.

У рішенні за результатами розгляду зразкової справи Верховний Суд викладає правовий висновок щодо застосування норми права (ч. 3 ст. 291 КАС України), який підлягає беззастережному подальшому застосуванню судами апеляційної та першої інстанції у типових справах. Сам факт прийняття

Верховним Судом ухвали про розгляд однієї із типових справ як зразкової вже засвідчує масовість тотожних справ, які перебувають на розгляді у судах нижчих інстанцій.

Ознаки типових справ наведено у КАС України. Зокрема, пункт 22 частини першої статті 4 КАС України визначає типові адміністративні справи як «адміністративні справи, відповідачем у яких є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), спір у яких виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги» [1].

Особливі вимоги до судових рішень, які приймаються у зразковому провадженні, встановлені КАС України «до ухвали про відкриття провадження у зразковій справі та до рішення суду, ухваленому за результатами розгляду зразкової справи, передбачені в ч.ч. 8, 10 ст. 290 КАС України, в яких обов'язково зазначаються ознаки типових справ, а у рішенні суду ще обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм та обставини, які можуть впливати на інше застосування норм матеріального права, ніж у зразковій справі» [2, с. 667].

Тому, коли за допомогою рішення за результатами розгляду зразкової справи Верховний Суд якісно усуває правову проблему і фактично роз'яснює як потрібно застосовувати норму закону, всі громадяни, кого це стосується, мають очікувані сподівання щодо вирішення їх аналогічного питання аналогічним чином. В цьому контексті варто згадати положення статті 24 Конституції України, яка проголошує, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом [3]. Отже, врахування висновків, викладених у судових рішеннях, ухвалених Верховним Судом за результатами розгляду зразкових справ, є важливим інструментом для забезпечення послідовності, ефективності та передбачуваності судової практики в однотипних спорах.

Використання технологій ІІІ у судових розглядах типових справ має значні перспективи і може суттєво їх оптимізувати. Наприклад, у типових справах, по яких прийнято рішення Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, можна запровадити автоматизацію таких процесів:

- 1) заповнення позовної заяви за формою, в якій обов'язково слід передбачити вказівку на реквізити рішення Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи та сукупність таких типових ознак справи, як: відповідачем є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи); спір виник з аналогічних підстав; спір виник у відносинах, що регулюються одними нормами права; позивачем заявлено аналогічні вимоги;
- 2) ідентифікація сторін, аналіз вхідних даних щодо виявлення ознак типової справи, її класифікація;
- 3) остаточне генерування позовної заяви за типовою формою на основі вхідних даних;
- 4) генерування проєкту скороченого судового рішення, яке за формою і змістом повинно містити вступну і резолютивну частини, передбачені статтею 246 КАС України, і, крім цього, у ньому додатково має бути зазначено рішення Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи;
- 5) передача проєкту судового рішення судді адміністративного суду для перевірки, коригування (за потреби) та остаточного його ухвалення або відхилення.

Слід визнати, що ефективність запропонованого алгоритму розгляду типових справ за допомогою технологій ІІІ напряду залежить від якості вхідних даних. Завідомо неправдиві або неповні вхідні дані можуть призвести до несправедливих або помилкових рішень. З іншого боку, за допомогою такого алгоритму дій ефективність роботи судів може підвищитися, а також буде забезпечена передбачуваність судових рішень у типових справах. ІІІ мають великий потенціал й щодо зменшення судових витрат та витрат на утримання апарату суду. Однак, для впровадження запропонованих технологій ІІІ у судовий процес необхідно провести масштабні роботи зі зміни законодавчої бази, створення відповідного програмного забезпечення, провести

навчання та перекваліфікацію персоналу апарату суду, забезпечити безпеку інформаційних даних.

Це складний, але перспективний шлях, який може значно покращити функціонування судової системи в цілому, у тому числі й за допомогою поширення таких технологій на розгляд судових справ у яких щодо застосування норм права наявні висновки, викладені у постановках Верховного Суду, які, згідно частин 5, 6 статті 13 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [4] мають обов'язковий характер для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права та враховуються іншими судами при її застосуванні.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n11305>
2. Ostafiichuk L. Model decision as a model of judicial precedent in administrative judiciary of Ukraine. Topical Issues of Procedural Law in Ukraine : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2025. 920 p. P. 655-680.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4761>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>